

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0394
Číslo materiálu	VY_32_INOVACE_32_TECH_1.17
Název školy	Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hustopeče, Masarykovo nám. 1
Autor	Ing. Zdenka Voňková
Tématický celek	Architektura a stavitelství antického Řecka
Ročník	1.
Datum tvorby	28.12.2012
Anotace	Prezentace seznamuje se sloupovými řády řeckého stavitelství, s půdorysným řešením řeckých antických chrámů. Podává stručnou historii Antického Řecka. Seznámuje se stavebními konstrukcemi a stavebními hmotami, s charakteristickými znaky řeckého antického stavitelství.
Metodický pokyn	Prezentace
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora	

Architektura a stavitelství antického Řecka

Časová osa

11. až 1.stol.př.n.l. - Řecko, pobřeží Malé Asie, ostrovy v Egejském moři:

- PROTOGEOMETRICKÁ doba 11.-10. stol.př.n.l.
- GEOMETRICKÁ doba 9.-8. stol.př.n.l.
- ARCHAICKÁ doba 8.-6. stol.př.n.l.
- KLASICKÁ doba 5.-4. stol.př.n.l.
- HELÉNISTICKÁ doba 3.-1. stol.př.n.l.

Historické souvislosti

- Protogeometrická a Geometrická doba jsou charakterizovány ornamentálním stylem ve vázovém malířství.
- V archaické období byl dokončen rozpad rodové společnosti, je to rané období řecké atiky - městské státy (Sparta, Athény, aj.). V roce 776 př.n.l. jsou uspořádány první olympijské hry. Dochází k velké řecké kolonizaci (Malá Asie, Černomoří, Jižní Itálie, Sicílie, jih Francie, Egypt, Kypr).
- Počátek klasického období je charakterizován povstáním maloasijských Řeků proti perské moci, která se tlačila západním směrem a polovině 6.stol.př.n.l. ovládla celý Přední východ (Kyros II.). První porážka Peršanů v bitvě u Marathónu a velké vítězství Řeků v bitvách u Salaminy (480 př.n.l.), Plataje a Mykalé (479 př.n.l.), v roce 449 př.n.l. uzavření Kalliova míru a konec Perského nebezpečí. Vrcholné období řecké atiky - demokratický způsob vlády obcí (Athénská demokracie – tzv.“přímá demokracie“).
- Pozdní období řecké atiky - vláda Alexander Makedónský (Veliký) v letech 336 až 323 př.n.l., úpadek řecké polis

Druhy staveb

Chrám řecký

Krépidoma (třístupňová podezdívka), vnější sloupořadí, které většinou vytvářelo ochoz (peristylos), uzavřený vnitřní prostor, tvořený předsíní (pronáos), vlastní celou (náos) a popř. i zadní síní (epináos). Obvyklá orientace – hlavní průčelí na východ. Viz následující strana prezentace.

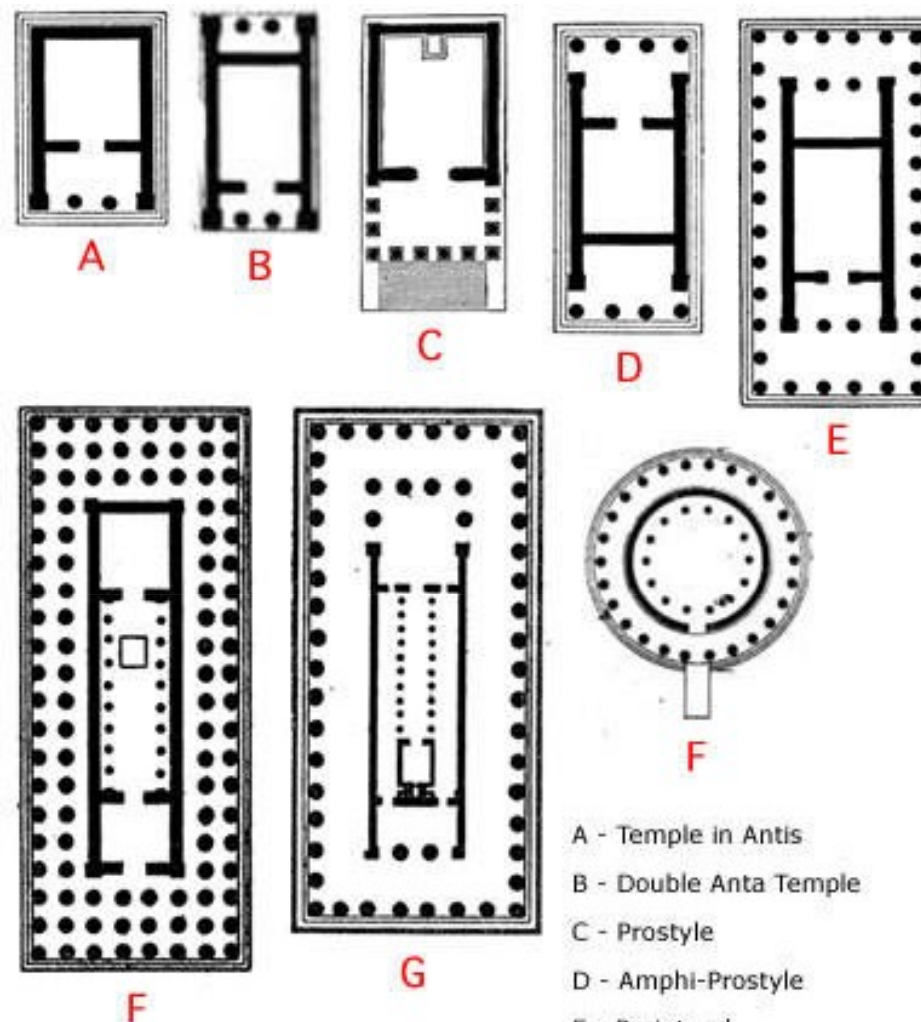
Hlavní veřejné budovy

Agora (shromaždiště) a kolem ní:

- Búleutérion - poradní síň ,
- Prytaneion – shromáždění členů městské rady,
- Ekklésiastérion - budova pro veřejné shromáždění lidu,
- Stoa – reprezentační, úřední i obchodní prostor do ulice

Toto schéma porovnává osm
odlišných stavebních typů
(stylů) původních **řeckých
chrámů**, stylů, které byly
později kompletně převzaty
římskou architekturou:

Temple in Antis
Double Anta
Prostyle
Amphi-Prostyle
Peripteral
Dipteral
Pseudodipteral
Monopteral.

- A - Temple in Antis
- B - Double Anta Temple
- C - Prostyle
- D - Amphi-Prostyle
- E - Peripteral
- F - Dipteral
- G - Pseudodipteral
- H - Monopteral / Tholos

- Nejstarší a nejjednodušší je **Temple in Antis** s cellou a jednoduchou předsíní oddělenou výstupky bočních stěn.
- Další je **Double Anta** se stejným rozložením vpředu i vzadu, spolu s opisthodomem.
- Styl s celou řadou sloupů (sloupořadí) v průčelí chrámu se nazývá **Prostyle**. Přední předsíň měla obvykle také sloupy na každé straně.
- Pokud je sloupořadí umístěno i v zadní části chrámu, nazývá se **Amphi-Prostyle** (Prostyle v obou průčelích).
- **Peripteral** (též peristyle) začal být standardním od druhé poloviny 7. století př.n.l. Tento typ je nejčastěji spojován s řeckým náboženstvím a architekturou. Jednořadé sloupořadí (kolonáda) obklopuje všechny strany chrámu. V průběhu klasického období bylo obvyklé 6 sloupů na obou průčelích a 12 až 13 sloupů na každé straně. Několik dřívějších peripteral chrámů mělo na stranách 15 sloupů.
- Dokonalejší byl **Dipteral** typ chrámu. Všechny strany obklopovalo dvojité sloupořadí. To umožňovalo konstrukci daleko větší porch okolo the naos.
- Dalším typem byl také **Pseudodipteral**, kde byla vnitřní kolonáda vypuštěna a pouze jedna řada sloupů stála okolo celly. Dipteral a Pseudodipteral měly obvykle v obou průčelích 8 sloupů.
- **Monopteral** byl kulatý chrám s jedním vnějším sloupořadím doplněný obvykle jedním vnitřním okolo celly.

Ostatní veřejné budovy

- Oltáře
- Pokladnice
- Propylaje - monumentální vstup
- Divadlo
- Ódeion – recitační a hudební produkce, někdy též k soudnímu řízení
- Gymnasion – k tělesnému cvičení
- Hippodrom – závodiště pro jízdu koňmo a na vozech
- Stadion - upravená běžecká dráha (dromos) se stupňovitě stoupajícím hledištěm
- Enneakrunos – budova kryjící pramen

Obytné budovy

Dům řecký archaický (obytná místnost pro muže - andron, pro ženy - gynaikonitis a skladištní komory uspořádány kolem vnitřního dvorku - aulé).

Klasický dům řecký - rozdělen na dvě části, každá kolem vlastního peristylu, a to na mužskou část - andron, andronitis, užívanou též jako přijímací místnost a část ženskou - gynaikonitis, neoficiální prostor pro rodinný život.

Opevnění

Kamenné hradby kolem měst s cimbuřím a věžemi. Kolem přístavů hráze s řetězy.

Pohřební architektura

- Mohyly
- Skalní hroby
- Mauzolea
- Pomníky

Inženýrské stavby

- Silnice
- Mosty
- Kanalizace
- Majáky

Charakteristické znaky

- Kánonická estetika (míra, harmonie, eurytmie) - realistická a ideální
- Požívání kánonu a modulu
- Půdorys antického chrámu
- Dokonale propracovaný architrávový systém
- Dokonale vyjádření působení sil v tvarosloví
- Postupně důraz na odlehčení stavby sloupořadím
- Sloupové antické řády

Dórský sloupový řád (mužský)

Dvojdílný sloup: kanelovaný dřík, hlavice sestává z krčku, echinu a abaku

Trojdílné kladí: hladký architráv, vlys členěný na triglyfy a metopy, římsa s mutuly .

Iónský sloupový řád (ženský)

attickoiónský a asijskoiónský sloupový řád

Trojdílný sloup (někdy nahrazen karyatidou): patka obvykle ze tří částí, kanelovaný dřík s otupenými hranami, hlavice sestává z echinu, balteu, abaku a krčku.

Trojdílné kladí: trojdílný architráv s kymatem, vlys nečleněný, římsa se zubořezem (Dvojdílné kladí: trojdílný architráv s kymatem, římsa se zubořezem

Korintský řád

Trojdílný sloup: patka obvykle ze tří částí, kanelovaný dřík s otupenými hranami, hlavice sestává z komolého kužele s použitím akantových listů ve 2-3 řadách, nárožních akant s volutami a konkávního abaku

Trojdílné kladí: dvoj-trojdílný architráv s římsou, vlys rovný kymovitě vylehčený, silně vyložená římsa se zubořezem.

Stavební materiál

Dřevo

Původně sloupy a stropy i monumentálních staveb, později obklady.

Kámen

Od 6.stol.př.n.l. převážil u veřejných staveb na všechny konstrukce. V helénistické době obklady z mramoru.

Hlína

Cihly nepálené i pálené.

Štuk

Omítání dřevěných někdy i kamenných sloupů.

Terakota

Střešní tašky, dlažby.

Zlatý plech

V Helénistické době obklady.

Sklo

V Helénistické době obklad.

Konstrukce

Svislé nosné konstrukce

ZDIVO – cihelné zdivo a kamenné zdivo

LOMOVÉ ZDIVO – použití převážně na základy

KVÁDROVANÉ ZDIVO – na sucho spojované skobami

ŘÁDKOVÉ ZDIVO – použití u běžných staveb

ZDIVO Z JEDNOTNÝCH BLOKŮ – použití u významných staveb

ZDIVO Z POLYGONÁLNÍCH BLOKŮ – použití u hradeb

ZDIVO SMÍŠENÉ – líc z kvádrů, vnitřek z lomového kamene

SLOUPY – zpočátku dřevěné oštukované, později kamenné z válcových tamburů. Trojdílnost sloupu - patka, dřík a hlavice s abakem (mimo dórský sloup - bez patky).

Vodorovné nosné konstrukce

KLENBY – málo používané. Znali přečnělkové klenby (nepravé) i pravé valené.

STROPY DŘEVĚNÉ - pro běžné stavby

STROPY KAMENNÉ - významné stavby - kamenné kazetové stropy

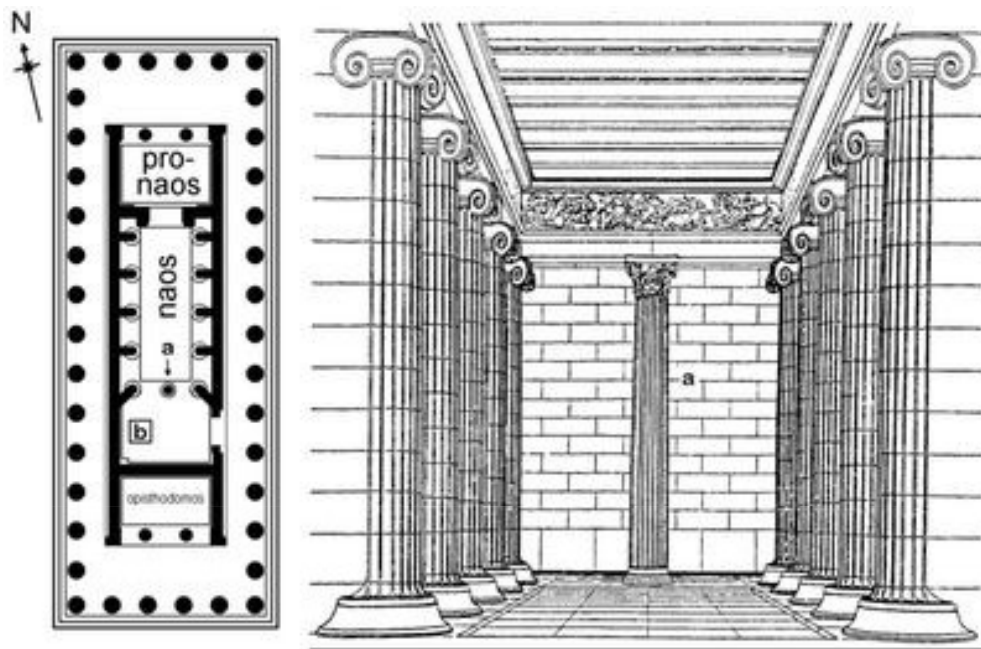
Šikmé nosné konstrukce

KROVY – převážně dřevěné s kamennou nebo terakotovou střešní krytinou.

Významné stavby (některé)
Pokladnice ATÉŇANŮ (Delfy).
Svatyně pro uložení pokladů
federace. Jádrem je mykénský
megaron.

Apolónův chrám v Korintu (6.stol.př.n.l.) – dórský sloh

Poseidonův chrám na mysu Súnion (444-440 př.n.l.) – peripteros,
(chrám obklopený sloupořadím ze všech stran – iónské vlivy)

Propylaje (monumentální vstup) athénské Akropole (437-432 př.n.l.) – Mnesikles – iónský sloh, štíhlé kanelované sloupy, patka, hlavice vybíhají do dvou volut a vlys má bohatou sochařskou výzdobu.

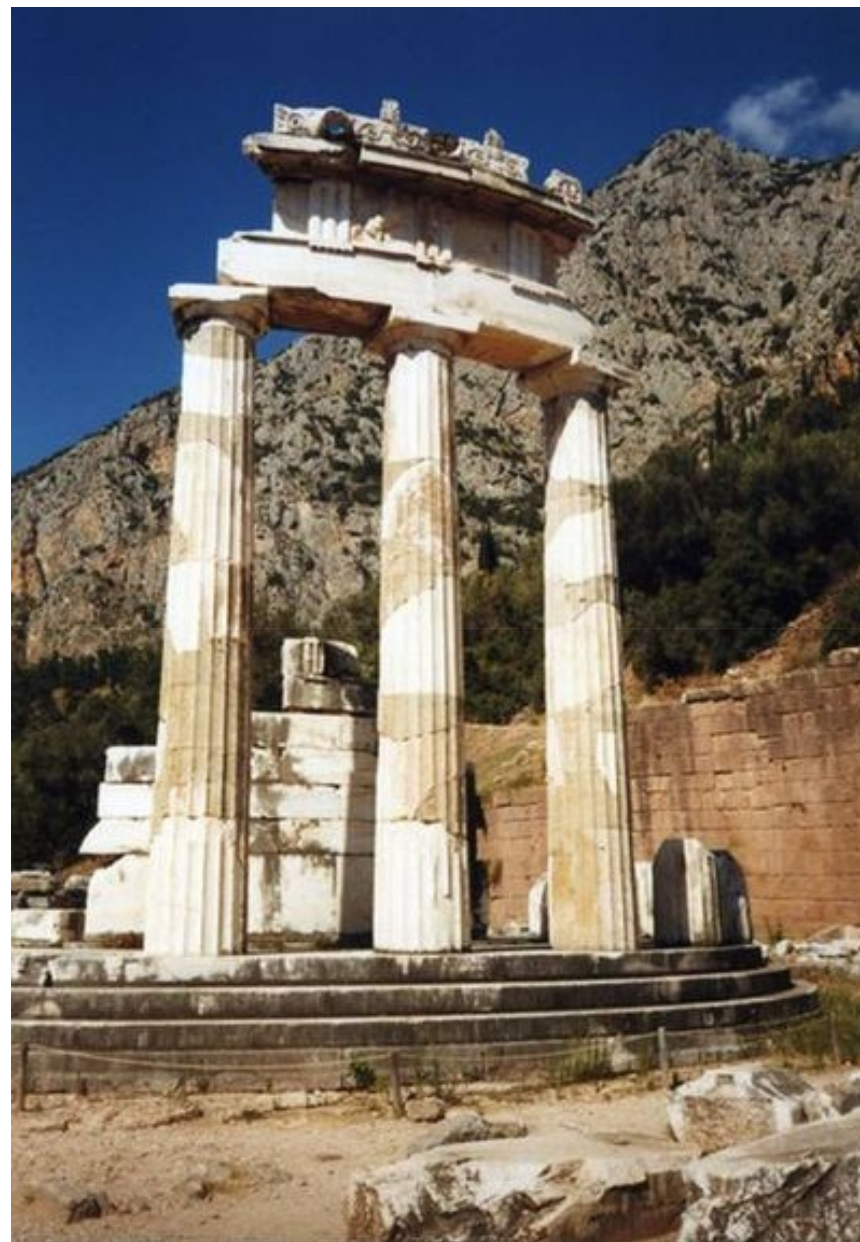
PARTENÓN (447-432 př.n.l.) Architekti Iktinos a Kallikrates.
Pentelikonský mramor. Nejvýznamnější řecký chrám. Nejdokonalejší
klasická architektura. Umístění sochy Athény Partenos.

Erechtheion v Aténách (421-406 př.n.l.) – iónský řád, asymetrické řešení

Tolos Athény Pronaie v Delfách
(4.stol.př.n.l.) – v Řecku ne
častý typ

Zdroje:

<http://fast10.vsb.cz/studijni-materialy/zsaa/1.html>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ